

Proč titulek, který odmítá oba v současnosti nejméně frekventovanější přístupy k přistěhovalecké otázce, postavené do vzájemného protikladu? Zvykli jsme si nahlížet na imigrační politiku a politiku usazování příchozích imigrantů jako na vztah mezi „levicovým“ pojetím, zdůrazňujícím nutnost multikulturního přístupu a „pravicovým“, které volá po asimilaci, tedy zřeknutí se vlastní identity a přijetí identity země, do které imigrant přichází. V současné době jsme svědky fatálního selhání obou přístupů.

Asimilacionistický diskurz nedokázal přistěhovalce integrovat a paradoxně je vůči domácím společnostem ještě více poštvál. Multikulturalismus se svou vizí univerzalistické lidské společnosti „rovných“ jedinců, kteří měli společně přijmout občanskou identitu, ale přitom jen přistěhovalcům bylo zároveň dovoleno akcentovat identitu vlastní, často v rozporu s domácí kulturou a civilizačními zvyklostmi, vyústil v dezintegraci, partikularizaci společnosti a ve spolupráci s „pozitivními opatřeními“, podpořil klima vzájemné nevěřivosti, podezřívání a apriorních soudů. Lze z tohoto labyrintu nalézt cestu?

Na začátek je nutno zdůraznit, že imigrace ve své dnešní podobě představuje jasně negativní fenomén. Představuje hrozbu jak pro „hostitelské země“, kde je příčinou nemalého množství patologických jevů a kde jsou domácí obyvatelé náhle konfrontováni se podstatnými změnami ve svém kulturním prostředí ve jménu abstraktních idejí „solidarity“ a „historického dluhu“, často aniž by sami na takové změně měli nejmenšího zájmu (odcizení politiky svému zdroji – lidu), ale neméně také pro samotné imigranty.

Strany a síly tzv. „extrémní pravice“ často svalují veškerou vinu za současný neutěšený stav na samotné přistěhovalce. Ti jsou však až koncovým článkem a spíše důsledkem, než příčinou těchto problémů (byť sami následně jsou často příčinou dalších, následných problémů). Na věc je potřeba pohledu ze širšího a obecnějšího hlediska. Imigrace není ani až tak ďábelským plánem nové levice, kulturních relativistů a „nepřátel Západu“, která podlomí civilizačního ducha, jako spíše důsledkem určitých procesů, jichž můžeme být v posledních desetiletích svědky.

Imigrace, tak jak ji dnes známe, započala přibližně v 60. letech minulého století. Řada zemí, konkrétně například NSR, nabízela pracovní příležitosti lidem z neevropských zemí, v tomto případě Turkům. Ti se zde usadili a dnes představují ve valné většině plně integrovanou složku domácího obyvatelstva. Co však bylo nastartováno, je mnohem důležitější. Vyspělé země si postupem času vynutily tzv. „mezinárodní dělbu práce“, pomocí které v duchu neoliberálního přístupu snížily člověka na zboží, které lze volně přemísťovat za účelem zisku. Imigranti opouštěli své rodné země, aby se v Evropě stali pouhou doplňkovou pracovní silou. Zároveň procesy globalizace, které postavily hodnoty konzumu a spotřebního způsobu života na piedestal, pomáhaly znehodnocovat původní kultury výměnou za nabídku příslušnosti ke „společnosti blahobytu“, za nabídku „amerického snu“.

S čím však byl imigrant v Evropě konfrontován? Stal se pouhým článkem v řetězu konzumního mechanismu a nabídnuta mu byla abstraktní idea občanství a loajality k centralistickému státu. Imigrant, který často nebyl konfrontován s mechanismy, majícími své kořeny v osvícenství, tuto identitu logicky nepřijal.

Je proto jasné, že evropské státy by ve vlastním zájmu měly podporovat silně restriktivní imigrační politiku, systém tzv. zelených karet, atp., ale následně se nabízí otázka, co s již zde usazenými imigranty?

Je bláhové doufat ve vnucené přijetí „západní kultury“ všemi imigranty v celém jejím celku, stejně jako je naivní vize „znovudobytí“. Nebude problém ani nadále vyhostit pachatele násilných útoků, nepokojů na předměstích, ale nemůžeme doufat v to, že se statisíce zde usazených imigrantů zvednou a odejdou, ať už pomocí násilí, nebo bez něj. Stejně tak není možné nadále přetrvávat v multikulturní vizi, která je jen protimluvem – snaží se o pluralitní společnost a soužití kultur na jednom území, ale jejím výsledkem je čím dál více diverzifikovaná společnost, která je ve svém důsledku paradoxně monokulturní. Multikulturalismus nemá rád rozdíly stejně jako rasismus. Druhý jmenovaný se je snaží potřít ve jménu jedné, určené, „vyvolené“ rasy, prvně jmenovaný je plánuje rozpustit ve prospěch jakési abstraktní masy občanů – roztavit jednotlivé identity v tavícím kotli kultur.

To nás přivádí k otázce, jaký postoj zaujmout? Čím dál více je evidentní, že v určitých mechanismech nelze zařadit jednoduše zpětný chod. Imigrace jako proces je realita, stejně jako je realitou určité procento již zde usazených neevropských imigrantů. V příštích letech tedy budeme konfrontováni s takovým složením evropské společnosti, která se bude velmi lišit od etnicky jednolitých společností, jak jsme si v Evropě zvykli vnímat. Na rozdíl od morálních apelů typu „dlužíme jim toho mnoho“, bychom se měli zaměřit za postižení skutečných problémů.

Bude totiž záležet jen na nás, respektive na tom, jakou politické elity zvolí strategii, zda se podaří uchovat svébytnost evropské kultury. Řešením je koncept skutečné plurality, který do budoucna vyloučí již tak nerealistická řešení na bázi „vyhnání“ a „bílé Evropy“ (neboť Evropa je objektivně konfrontována s úbytkem vlastního obyvatelstva) a zároveň multikulturalistickou utopii, ústící v sociální konflikty a společenskou niveliaci.

Do budoucna by tedy identita v Evropě již usazených imigrantů neměla zůstat omezena jen na jejich soukromí, ale stát se součástí i veřejné sféry ve spojení s vytyčením hodnotového rámce, který bude recipročně dodržován. Pokud se imigrant rozhodne dobrovolně přijmout identitu Čecha, nemělo by mu být bráněno, na druhou stranu by neměl být nucen k přijetí takové identity, pokud by si chtěl zachovat identitu vlastní, například arménskou. Tento skutečný etnický pluralismus (nikoli multikulturalismus) by ve shodě s tím, co například tvrdí Giovanni Sartori, předpokládal vzájemný tolerantní postoj a ze strukturálního hlediska dobrovolná, „nevnucená“ sdružení, možnost vstupu do několika sdružení zároveň a protínající se, napříč jdoucí dělící linie.

Koncept multikulturalismu ústí v pravý opak. Podněcuje nevraživost a vzájemné odcizení a

dělicí linie jdou rovnoměrně – jednotlivá etnika vytvářejí vlastní sdružení a společnost se dezintegruje, místo aby se integrovala. Asimilacionismus vlastně působí jako obrácený multikulturalismus, s tím rozdílem, že dělicí linie mezi etniky jdoucí rovnoměrně vedle sebe nejsou jím vytvořeny, ale až následným produktem – imigrant, „nucený“ ke vzdání se své identity tak reaguje z protestu.

Možnost vstupu do několika „sdružení“ zároveň, zasazená do entopluralistického rámce, by vylučovala nárůst extremistických projevů, ať by již šlo o náboženský, etnický, či jiný fundamentalismus. Etnopluralistický rámec vy požadoval loajalitu ke státu a vzájemný respekt. Imigrant by nebyl postaven pouze před fakt, že jeho identita bude respektována, ale zároveň i před to, že on musí respektovat identitu druhých, včetně tolerance pohybu v rámci rozličných „sdružení“. Konkrétně na příkladu usazených muslimských imigrantů (kde jsou objektivně největší problémy), je tak jasné, že pokud by byly povoleny jejich vlastní školy, včetně možnosti vlastní výuky a například nošení šátků, musela by muslimská společnost tolerovat pohyb „ven“, tj. netrestat a smířit se s jedinci, kteří ji opustí.

Na druhou stranu, koncept etnického pluralismu by však nebylo možno uskutečnit v současné realitě, která umožňuje pouze aplikaci dvou zmíněných protikladných a nefunkčních přístupů – multikulturalismu a asimilacionismu. Aby vůbec mohl koncept pluralitních a vzájemně se respektujících identit mít šanci na praktické uplatnění, je evidentní, že musí chybět článek, generující centralizovanou, vnucenou identitu – tedy dnes již čím dál méně fungující a opodstatněné národní státy. Etnopluralistický koncept je tak možno uplatnit pouze v realitě integrované, (kon)federalizované Evropy.